

pregledni znanstveni članek
prejeto: 2005-11-19

UDK 811.163.6'366.53: 811.163.6'282.8

OHRANJENOST DVOJINE V SLOVENSKIH NAREČJIH V STIKU

Tjaša JAKOP

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša,
SI-1001 Ljubljana, Novi trg 4
e-mail: jakop@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Prispevek obravnava ohranjenost dvojine v slovenskih narečjih v stiku, in sicer v primorski, koroški ter panonski narečni skupini. Dvojinske oblike glagolov in zaimkov so prikazane v obliki jezikovnih kart, izdelanih po gradivu za Slovenski lingvistični atlas (SLA), iz sodobne narečjeslovne literature in najnovejših podatkov s terena. Kartografiranje je potekalo računalniško; karte so znakovne.

Ključne besede: lingvistična geografija, slovenska dialektologija, narečno oblikoslovje, dvojina

LA CONSERVAZIONE DEL DUALE NEI DIALETTI SLOVENI A CONTATTO

SINTESI

L'articolo studia la conservazione del duale nei dialetti sloveni a contatto, più precisamente nei gruppi dialettali litoranei, carinziani e panonici. Le forme del duale nei verbi e nei pronomi sono rappresentate sotto forma di atlanti linguistici, elaborati sulla base del materiale fornito dall'Atlante linguistico sloveno (SLA – Slovenski lingvistični atlas), della letteratura moderna sui dialetti e dai più recenti dati raccolti sul campo. Le mappe dialettali sono state elaborate al computer.

Parole chiave: grafia linguistica, dialettologia slovena, morfologia dialettale, duale

UVOD

V okviru indoeuropeistike je dvojina arhaizem. Ohranjena je le še v nekaterih slovanskih jezikih: poleg slovenščine še v gornji in dolnji lužiški srbščini ter kašubščini; v ostalih indoevropskih jezikih je dvojino nadomestila množina. Čeprav danes dvojina velja v indoevropskem smislu za neke vrste relikv (večina jezikov pozna le opozicijo ednina : množina), je po svetu precej razširjena (uporablja jo 205 jezikov) (Universiteit Utrecht, 2003–06). Poznajo jo na primer semitski jeziki, zlasti sodobna standardna arabščina, jeziki avstralskih domorodcev (od 55 raziskanih jezikov so samo štirje, ki dvojine ne poznajo) idr. (UC Davis, 2003–04).

Kategorija dvojine se je dedovala iz indoevropsčine v praslovanščino in naprej v slovenščino. V slovenskem knjižnem jeziku je dvojina slovnična lastnost vseh pregibnih besed, v nekaterih narečjih pa je raba dvojine lahko omejena (npr. na osebne zaimke). Rus Žolobov zagovarja stališče (Žolobov, 1998, 101), da dvojina ne izgine, dokler vsaj včasih nastopajo v dvojnem kontekstu zaznamovane dvojninske oblike, različne od nezaznamovanih množinskih.

Čeprav se dvojina vedno izpostavlja kot specifična in tipična slovenska posebnost, ki nas loči od sosednjih jezikov (celo najbolj sorodni južnoslovanski jeziki so jo izgubili), se je dvojnini v narečjih pri nas posvečalo bolj malo pozornosti. Prvo in hkrati najboljše delo o dvojnini v slovenščini je delo Francoza Luciena Tesnière – *Atlas linguistique pour servir à l'étude du duel en slovène* (Lingvistični atlas dvojine v slovenščini) iz leta 1925, ki je celo prvi slovanski lingvistični atlas.² Tudi sama sem dvojninske oblike glagolov in zaimkov predstavila v obliki jezikovnih kart, ki prikazujejo ohranjenost te kategorije v slovenskih narečjih v stiku. Pri pisanju in izdelavi kart mi je kot osnova služilo narečno gradivo, zbrano za *Slovenski lingvistični atlas* (SLA),³ ki se nahaja v obliki listkovne in/ali zvezkovne kartoteke, podatke pa sem dobila še v posameznih do sedaj objavljenih narečjeslovnih monografijah s poglavji o oblikoslovju ter z lastnim preverjanjem in dopolnjevanjem na terenu, saj so sklanjatveni ali spregatveni vzorci pregibnih vrst v gradivu SLA velikokrat pomanjkljivi.

Na oblikoslovnih kartah je prikazana razširjenost dvojine v slovenskih narečjih v stiku: v koroški, pri-

morski in panonski narečni skupini, severno- in južno-belokranjskem ter kostelskem narečju. Odločila sem se za znakovne karte (ki v primerjavi z napisnimi nudijo večjo natančnost, možnost prikaza oblikoslovnih dvojnic in sporadičnih pojavov), kar pomeni, da so različni morfemi označeni z različnimi oblikami znakov z možnostjo različnih zapolnitev. Pri točkah, ki še vedno niso zapisane, je namesto znaka številka kraja podčrtana (gl. npr. 405 na karti), manjkajoči ali neustrezni odgovori sicer zapisanih točk pa so označeni s poševnico (gl. npr. 400 na karti). Z zvezdico levo od številke kraja je označeno gradivo, ki sem ga dopolnila iz drugih virov in ni iz arhiva za SLA (gl. npr. 156 na karti).⁴

V desnem kotu spodaj je legenda s fonetično ponkjiženimi morfemi, ki razlaga pomen in hierarhijo znakov na karti. Ker sem se omejila na kartografiranje oblikoslovnih značilnosti, sem morala ločiti glasoslovne lastnosti od oblikoslovnih, kar je bilo glede na glasoslovno raznolikost slovenskih narečij precej zahtevno in dolgotrajno delo. Isti fonem ima lahko namreč različne izvore in zato možne izvorno različne končnice: na primer oblika *'di:eləma* v koroškem narečju (SLA 112) ni dvojninska oblika s končnico *-ma*, ki je značilna za vzhodni del koroške narečne skupine, na primer *'di:əlama* v severnopohorsko-remšniškem narečju (SLA 50), temveč množinska oblika z izglasnim akanjem.⁵

JEZIKOVNOZEMLJEPISNA PREDSTAVITEV DVOJINE V SLOVENSКИH NAREČJIH – KOMENTARJI H KARTAM

Dvojninske oblike glagolov⁶

Karta št. 1 je nastala na podlagi odgovorov na vprašanje št. 849 (dvojina glagola *delati* m., ž. sp. (1. os.)). Kadar ni bilo (dvojninskih) oblik glagola *delati*, sem izjemoma upoštevala kak drug tematski glagol, kar je na karti označeno z znakcem ^ levo od oblike (npr. 42 – ^'ne:sema). Ohranjenost dvojninske končnice na kartah predstavlja polnost znaka: povsem zapolnjena znaka (trikotnik in krog) pomenita, da je dvojina ohranjena v obeh spolih, krogec pod njima opozarja na drugačnost ženske končnice, na levi nezapolnjena znaka pomenita pluralizacijo ženske dvojine, nezapolnjen znak (krog) pa popolno pluralizacijo dvojine. Trikotnik označuje v končnici element /v/, krog pa /m/.

2 Za najstarejšo slovansko jezikovno karto pa velja ukrajinska karta "južnoruskih narečij in govorov" iz leta 1871 (Vendina, 1994, 58).

3 Gradivo hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.

4 Raziskovalnih točk je 406. Čeprav zbirka narečnega gradiva za SLA trenutno obsega okoli 680 zapisov, še vedno ostaja nekaj nezapisanih točk – predvsem zunaj meja Republike Slovenije, kjer živijo slovenske manjšine: del koroške narečne skupine v Avstriji, del primorske v Italiji in del panonske na Madžarskem (Porabje), medtem ko že sama mreža SLA sploh ne seže čez hrvaško mejo.

5 Pri soočanju s tovrstnimi problemi se zavemo pomembnosti in potrebnosti fonoloških opisov posameznih govorov, katerih število se iz leta v leto veča.

6 Oblike so podane v zaporedju od dobre ohranjenosti dvojine k njenemu postopnemu opuščanju. Iz vsakega narečja v stiku je navedeno le izbrano gradivo, npr. samo iz enega govora oz. točke SLA. Celota se nahaja v prilogi na koncu disertacije (Jakop, 2004, poglavje 11).

Končnica *-va* [-*va*] za 1. os. dv. m. in ž. sp.,⁷ ki jo ima tudi knjižni jezik, je značilna za koroško ziljsko in zahodni del rožanskega narečja (1 – *di:əwawa*, 15 – *di:ɥaɥa*) ter primorsko rezijansko in obsoško narečje (59 – *'di:laja*, 67 – *di:ɛlɛɥa*). Namesto dvojinske končnice *-va* je precej razširjena končnica *-ma*, ki je nastala po križanju končnic *-mo* (1. os. mn.) in *-m* (1. os. ed.) z *-va* (1. os. dv.). Pozna jo vzhodni del koroške narečne skupine – do srede rožanskega narečja (29 – *dɛ:ɥama*, 38 – *di:əɥama*, 50 – *'di:əlama*), govori primorskega terskega in nadiškega narečja na stiku z obsoškim (64 – *di:ɛlama*, 77 – *di:ɛlama*), nekaj govorov kraškega narečja (98 – *'di:ɛlama*, 109 – *'di:əlama*) ter narečja panonske narečne skupine: slovenskogoriško (367 – *'dɛlama*), jugozahodni del prleškega (376 – *'dɛlama*) in haloško narečje (386 – *'dɛ:lama*).

V dvojini poznajo nekatera narečja v stiku ločevanje glagolskih končnic po spolu, česar sicer knjižni jezik nima. Razlikovanje *-va* (m. sp.) : *-ve/-vi* (ž., s. sp.)⁸ je verjetno nastalo zaradi izvorno različnih glagolskih oblik za 1. os. dvojine **-va* : **-vê* (> *vi*), kasneje pa morda tudi zaradi ujemanja z osebnimi zaimki (npr. *mi-dva dela-va* : *mi-dve dela-ve*) ali po analogiji s samostalniki (npr. *dela-va* kot *dva sin-a* : *dela-vi* kot *dve žen-i*). Takšno razlikovanje izkazuje kostelski babnopoljski govor (279 – *'dɛ:ɥuava* : *'dɛ:ɥuave*) ter narečja na skrajnem severovzhodu: severovzhodni del prleškega (370 – *'dɛlava* : *'dɛlavi*, 374 – *'dɛ:lama* : *'dɛ:lame*) in prekmursko narečje (392 – *'dɛlava* : *'dɛlavi*, 404 – *'dɛlava* : *'dɛlave*).

V posameznih narečjih v stiku se za dva moška uporablja dvojinska oblika, ženske dvojinske oblike pa so izgubljene oz. izenačene z množinskimi. Razmerje *-va* : *-mo* pozna nekaj primorskih kraških in notranjskih govorov (108 – *'di:əlava* : *'di:əlamo*, 133 – *'de:ɛləva* : *'de:ɛləmo*). Takšno stanje kaže, da je pluralizacija bolj prodrla v ženski kot v moški spol (enak pojav slabljenja dvojinskih oblik pri ženskem spolu zasledimo tudi pri samostalnikih).

V nekaterih narečjih v stiku se kaže težnja po odpravi dvojinskih oblik. Zaradi vpliva italijanskega oziroma hrvaškega jezika se je glagolska dvojina popolnoma izgubila na jugozahodnem območju (v primorski narečni skupini): v zahodnem delu terskega narečja (61 – *di:ɛlamo*), nadiškem (81 – *di:ɛlamo*), briškem (85 – *'di:ɛlamo*), zahodnem delu kraškega (96 – *'di:ɛlamo*, 112 – *'di:ɛlamo*⁹), istrskem (123 – *'dɛ:lamo*), čiškem (153 – *'di:ɛlamo*) in južnem delu notranjskega narečja (152 – *'de:lamo*), pa tudi na skrajnem jugovzhodu: v južno- (284 – *'dɛ:lamo*, 287 – *'dɛlamo*, 291 – *'delamo*) in severnobelokranjskem narečju (295 – *'dɛ:lamo*) ter v ve-

čini točk kostelskega narečja (281 – *'dɛ:ɥamo*).

Dvojinske oblike osebnih zaimkov

Karti št. 2 in 3 sta nastali na podlagi odgovorov na vprašanje št. 827 (os. zaim. za 1. os. dv. m. in ž. sp. (1. skl.). Ohranjenost dvojinske oblike na kartah predstavlja polnost znaka: trikotnik pomeni moško množinsko osnovo zaimka (*mídva*, *mídve*), krog pa žensko množinsko osnovo zaimka (*médva*, *médve*). Strešica pod znakom pomeni naglas na drugem zlogu (*midvá/medvá*, *midvé/medvé*). Na levi nezapolnjen krog pomeni nihanje med dvojinsko in množinsko obliko ženskega spola (*mé/médve*), nezapolnjen znak (krog ali pravokotnik) pa popolno pluralizacijo dvojine (*mí/mé*).

Večina severovzhodnih govorov ima za oba spola naglašeno moško množinsko osnovo zaimkov z ločevanjem spola, torej *mídva*, *mídve* (kot v knjižni slovenščini), na primer koroško mežiško in severnopohorsko-remšniško narečje (42 – *'mɛdva*, *'mɛdve*,¹⁰ 50 – *'midva*, *'midve*), primorsko tersko in severni del nadiškega narečja (61 – *mì:dva*, *mì:dve*, 77 – *mì:dva*, *mì:dve*), večji del kostelskega in večina govorov obeh belokranjskih narečij (281 – *'midva*, *'midve*, 290 – *mì:dva*, *mì:dve*, 294 – *'midva*, *'midve*) ter govori prleškega narečja panonske narečne skupine (371 – *'midva*, *'midve*, 380 – *'mi:dva*, *'mi:dve*).

Obliki *mídva*, *mídvi* poznajo govori rožanskega (npr. 19 – *mì:dba*, *mì:dbi*, 28 – *'midva*, *'midvi*), podjunskega (36 – *'miba*, *'mibi*, 41 – *'niba*, *'nibe*), mežiškega (43 – *'mɛdva*, *'mɛdvi*)¹¹ in severnopohorskega narečja (49 – **'nəba/məba*, *'nəbj/məbj*, 53 – **'mədva*, *'mədvi*).

V narečjih (zlasti na vzhodu) najdemo tudi sestavljene oblike zaimka in števnik *dva*: *mívdva*, *mídvve*, na primer v slovenskogoriškem (368 – **'mi:ja/mi:jad'va*; **'me:ɛ/mi:ɛid've:ɛ*), prleškem (381 – *'mi:ja-dva*, *'mi:jedve*), haloškem (385 – *'míjad'vâ*, *'míjadve*) in prekmurskem narečju (404 – *'müva d'va*; *'müve d've:ɛ*).

V prekmurskem narečju se govorijo reducirane oblike *múva/míva* (< *mídva*) : *múve/míve* (< *mídve*), po asimilaciji *dv* > *v* ali pa po sklopitvi množinske oblike zaimka *mi* z dvojinskim morfemom *va/ve* (npr. 388 – *'müva*, *'müve*, 398 – *'müva*, *'müve*, 402 – *'mi.va*, *'mi.ve*) ali *múva* : *múvi* (npr. 390 – *'müva*, *'müvi*, 403 – *'müva*, *'müvi*). V jugozahodnem delu panonske narečne skupine je redukcija še večja: oblike *míja*, *míje* imajo v delu prleškega (374 – *'mija*, *'mije*) in v haloškem narečju (386 – *'mi:ja*, *'mi:je*), *míja*, *míji* pa v slovenskogoriškem narečju (363 – *'mi:ja*, *'mi:ji*).

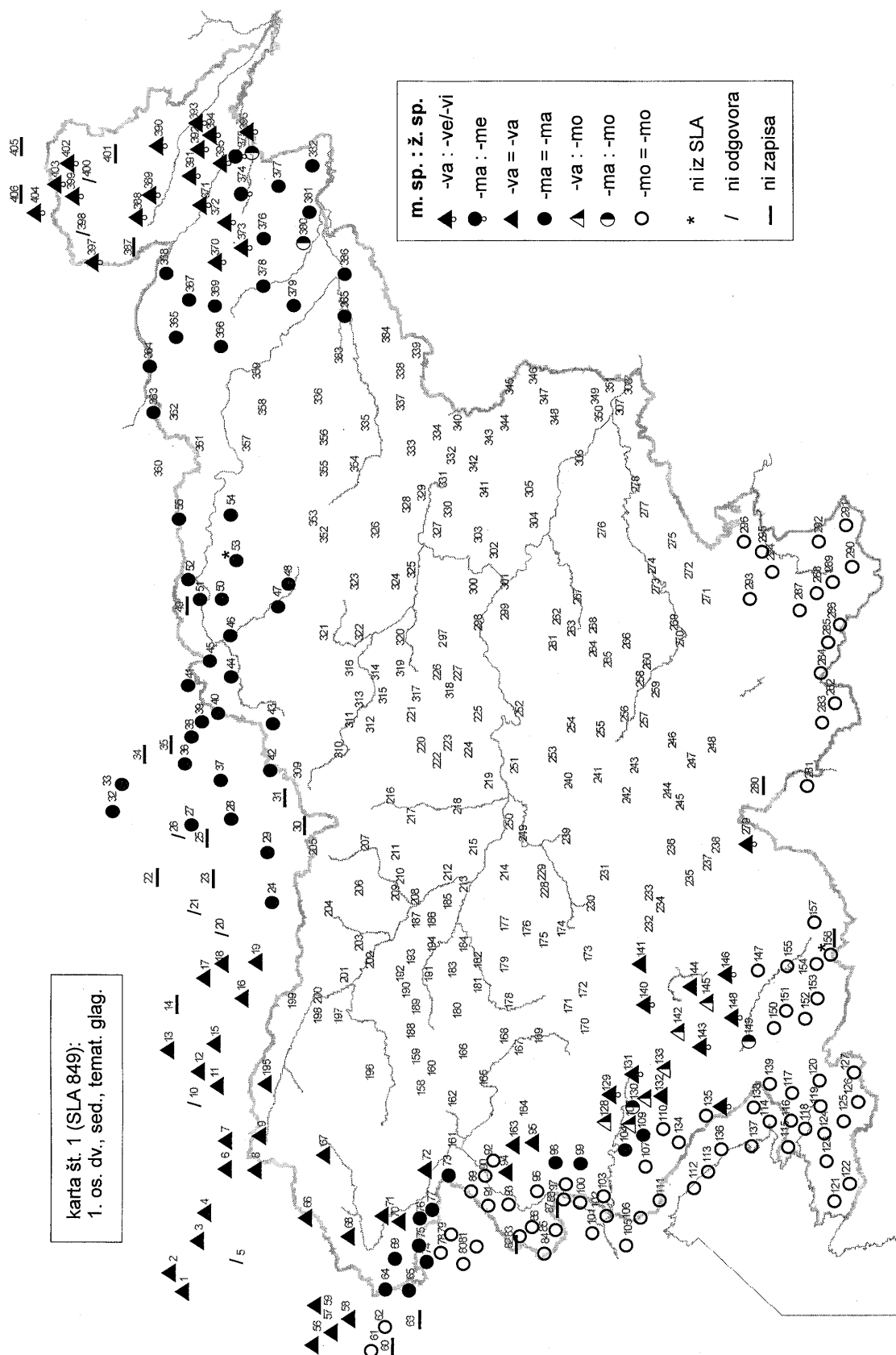
7 Večina zapisov SLA ne vsebuje podatka za s. sp.

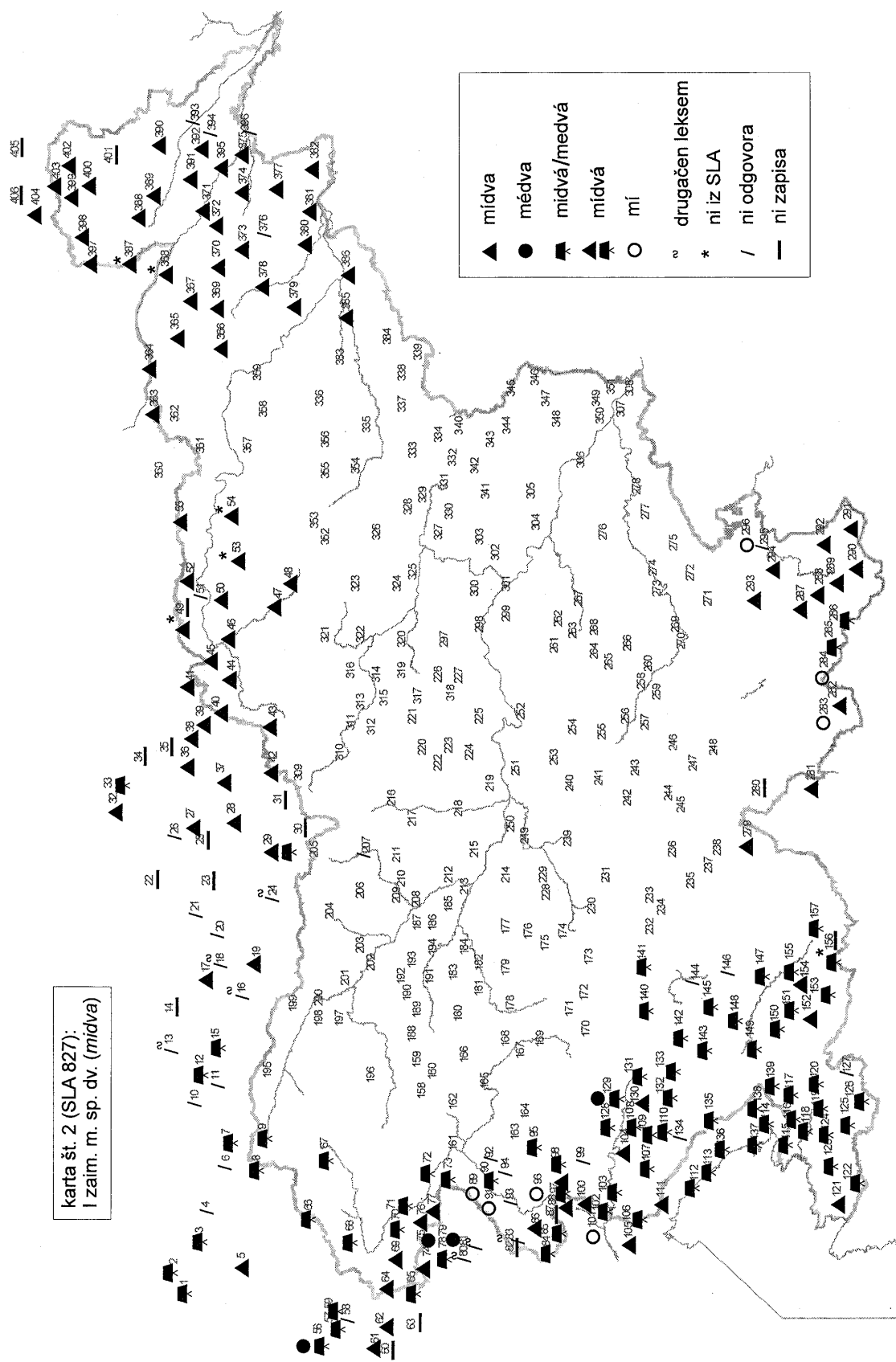
8 Razlikovanje med *-ve* in *-vi* je problematično zaradi samega načina transkripcije, saj najdemo za isti glas zapis z *-i/ɛ*.

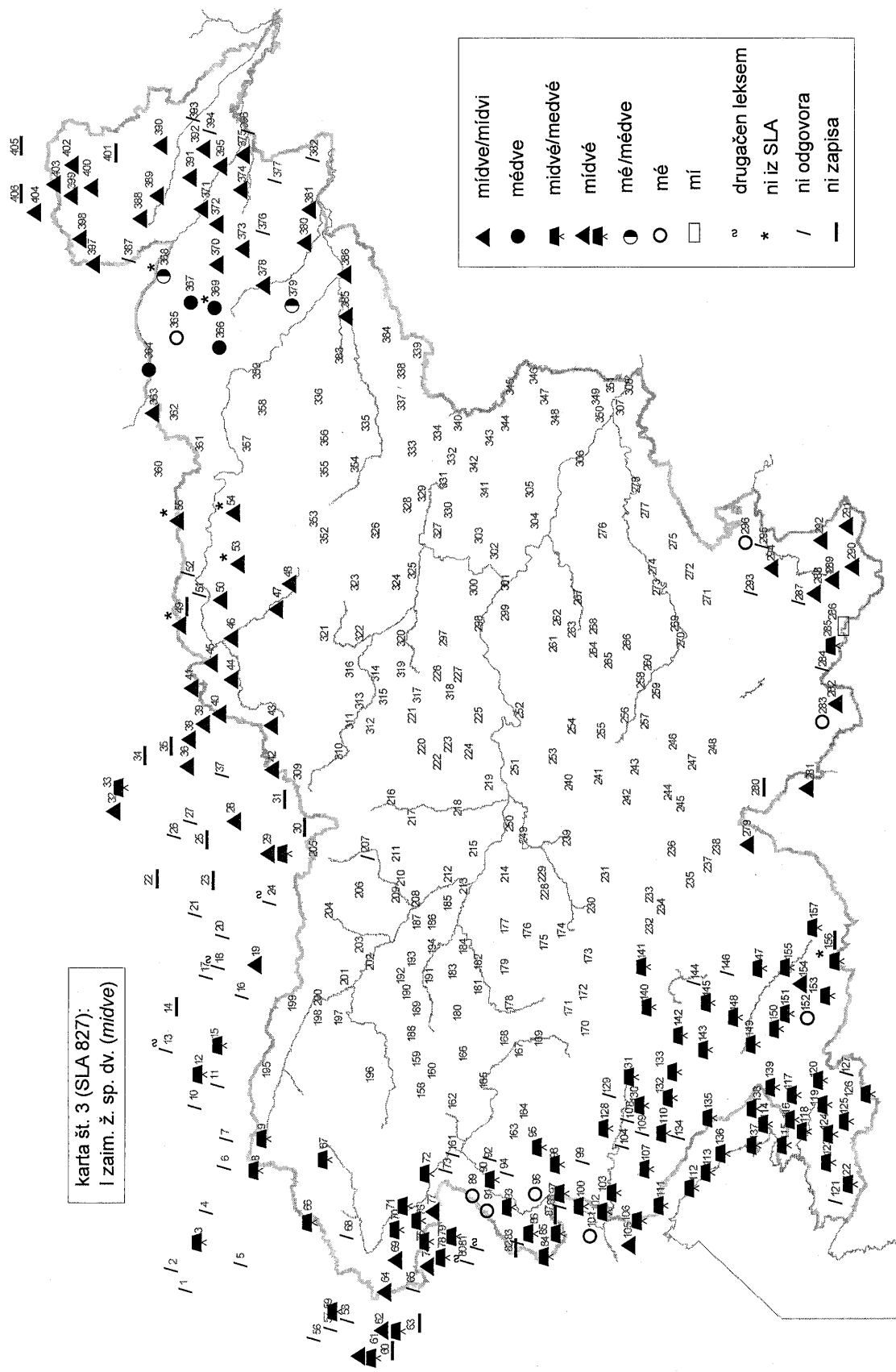
9 To je množinska oblika z izglasnim akanjem.

10 Mežiško narečje je skrajšalo *i* (*i* : > *ɛ/ɛ*).

11 Gl. prejšnjo op.

V nekaterih narečjih se za moški spol dvojniskih zaimkov uporablja moška množinska osnova (*mi*), za ženski spol pa ženska (*me*); tak primer najdemo v slovenskogoriškem narečju (366 – '*mija* : '*męji*, 367 – '*mi:ja* : '*mę:dve*, 369 – '*mi:ja* : '*mę:dve*). V točki nadiškega narečja je naglašena ženska množinska osnova tudi pri zaimkih moškega spola, česar sicer knjižni jezik ne pozna (75 – *mędva*).

Naglas na drugem zlogu poznajo narečja na zahodu; oblike z moško ali žensko množinsko osnovo in naglasom na drugem zlogu *midvá*, *midvé* ali *medvá*, *medvé* pozna ziljsko narečje in kranjskogorski govor (3 – *mędva*; *mędvì:ə*, 9 – *mędva*; *mędvè*), večina govorov primorske narečne skupine: obsoško (71 – *midvá*; *midbí:ę*), briško (85 – *mid'va*; *mid'vo*; *mid'vi:ę*), kraško (102 – *mid'va*; *mid'vi:ə*, 112 – *mid'va*, *mid'vej*), istrsko (118 – *mid'wa*; *mid've:j*, 123 – *mid'wa*; *mid've:*) in notranjsko narečje (135 – *męd'wa*; *męd've:j*, 151 – *mid'wa*; *mid'vej*). V govoru čiškega narečja se za moški spol uporablja moška, za ženski spol pa ženska množinska osnova (153 – *mid'va*: *med'vi*). Oblike *midvá*, *midví* pozna rezijansko narečje (59 – *mid'va*; *mid'vi*).

V posameznih govorih se naglas moške dvojniskoblike zaimka razlikuje od ženske. Naglas *mídva* : *midvé* imajo nekateri govori briškega, kraškega in notranjskega narečja primorske narečne skupine (86 – '*mi:dva* : *mid'vi:ę*, 111 – '*mi:dva* : *mid'vi:ə*, 130 – '*mi:dva* : *męd've:j*). Oblike *mędva* : *medvé* najdemo na primer v govoru nadiškega narečja (75 – *mędva* : *me-*

dvì:ę), kjer prav tako najdemo tudi oblike z moško množinsko osnovo *mídva* : *midvé* (76 – *mì:dva* : *midbí:ę*).

Ponekod uporabljajo za osebne zaimke celo različne (nadomestne) oblike, na primer v rožanskem narečju nadomeščajo *midva* z *oba* (13 – *ubà*; *ubì:ə*, 18 – *ubà*; *ubì*; 24 – *bà*; *bì:ə*), za južni del nadiškega narečja pa je značilno združevanje posebne množinske oblike *mi druž* (<*mi* + vrstilni števniki *drugi*) s števnikom *dva* za moški spol in *mi druhe* (<*mi* + vrstilni števniki *druge*) s števnikom *dve* za ženski spol (80 – *mi druž dvà*; *mi druž he dvì:ę*).

V nekaterih narečjih v stiku se kaže težnja po postopnem slabljenju dvojniskih oblik osebnih zaimkov. Posamezni govori poznajo dvojnisko obliko samo pri m. sp., za ž. sp. pa imajo žensko ali celo moško množinsko obliko; tak primer najdemo na jugu notranjskega narečja (152 – '*mi:dva*, '*mi:ę*) in južnobelokranjskem narečju (286 – *midvà*; *mì*) ter v govoru slovenskogoriškega narečja panonske narečne skupine (365 – '*mi:ija*, '*mę*).

Narečja na skrajnem zahodu in skrajnem jugovzhodu dvojniskih oblik nimajo niti v I m. sp.; namesto teh imajo množinsko obliko *mî*. Takšno stanje izkazuje zahodni del primorskih narečij, kot so zahodni del banjškega govora (89 – *mí*; 91 – '*mi*), dve točki kraškega narečja (96 – '*mi*; *męd'ru:ę*, 101 – '*mi*), na jugovzhodu pa točka kostelskega narečja ter po en govor južno- in severnobelokranjskega narečja (283 – '*mi*; '*mę*; 284 – '*mi*; 296 – '*mi*).

DEGREE OF PRESERVATION OF THE DUAL IN SLOVENE CONTACT DIALECTS

Tjaša JAKOP

Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language,
SI-1001 Ljubljana, Novi trg 4
e-mail: jakop@zrc-sazu.si

SUMMARY

A geolinguistic presentation of Slovene contact dialects shows a gradual loss of the verbal dual form in certain parts of the Slovene linguistic periphery. Although none of the neighbouring languages (German, Friulian, Italian, Croatian and Hungarian) features the dual, it can be observed that this form is, in Slovene dialects, only growing weaker under the influence of the Romance and the Croatian languages, while in contact with German and Hungarian this phenomenon is not observable. Pluralisation as a consequence of contacts with foreign languages thus involves the south-western part of the Slovene linguistic territory (the Nadiža, Brda, Kras and Istria dialects) and its south-easternmost part (the southern and northern Bela krajina dialects), whereas the dialects of the Koroška and Pannonian groups still preserve the dual form.

The personal pronouns for the 1st person dual in the nominative, midva, midve (developed on the basis of the plural forms mi/me and the added numeral dva/dve), are characteristic of the greater part of Slovene contact dialects; the plural forms mi, vi (me, ve) in the function of their dual counterparts can only be found in the south-westernmost and south-easternmost parts of the territory. Similar to the case with verbs, the dual form is stronger in the masculine than in the feminine gender: individual idioms feature the dual form only for the masculine gender, while for the feminine gender the feminine plural form (e.g. in the idioms of the Northern Slovenske gorice dialect area: 365 –

'mi:ija, 'mę:) or even the masculine plural form (e.g. in the southern Bela krajina dialect: 286 – midvã:, mi:) is used instead.

Many linguists – among them Tesnière (1925a: 231) himself – have been predicting the loss of the category of the dual form or its optionality and replacement by the plural form. But despite the fact that Tesnière's material was collected in the 1920s, the comparisons with more recent data show that the geographical extent of the dual form use, in the main, has not shrunk. And if we take into consideration the viewpoint of the Russian Žolobov (1998: 101) as well, maintaining that the dual form has not disappeared as long as dual contexts at least sometimes exhibit markedly dual forms that are distinct from the markedly plural ones, we can affirm that in most Slovene contact dialects the dual form category (at least in pronouns, but for the most part in verbs, too) is being preserved.

Key words: linguistic geography, Slovene dialectology, dialectal morphology, dual form

VIRI IN LITERATURA

Arhiv = *Listkovno in zvezkovno gradivo za Slovenski lingvistični atlas*. Arhiv Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana.

Benedik, F. (1999): Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas (SLA). Ljubljana, Založba ZRC (ZRC SAZU).

Corbett, G. G. (2000): *Number*. Cambridge, Cambridge University Press.

Cossutta, R. (2001): Narečna podoba Križa pri Trstu. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije.

Isačenko, A. V. (1939): Narečje vasi Sele na Rožu. Ljubljana, Znanstveno društvo.

Jakop, T. (2004): Dvojina v slovenskih narečjih: Doktorsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta.

Logar, T. (1973): Slovenski dialekti v zamejstvu: Slovenska koroška narečja v Avstriji. V: *Zbornik seminarja za slovenski jezik, literaturo in kulturo 19*. Ljubljana, Oddelek za slovenistiko, 29–44.

Steenwijk, H. (1992): The Slovene Dialect of Resia – San Giorgio. *Studies in Slavic and General Linguistics* 18. Amsterdam – Atlanta, GA, 117–158.

Tesnière, L. (1925a): *Les formes du duel en slovène*. Atlas linguistique pour servir à l'étude du duel en slovène. Pariz, Librairie Ancienne Honoré Champion.

Tesnière, L. (1925b): *Atlas linguistique pour servir à l'étude du duel en slovène*. Pariz, Librairie Ancienne Honoré Champion.

UC Davis (2003-04): [Http://linguistics.ucdavis.edu/Ruk03.1.html](http://linguistics.ucdavis.edu/Ruk03.1.html)

Universiteit Utrecht (2003-06): [Http://www.lot.let.uu.nl/zs2001/papersPlank/DualMaltese.pdf](http://www.lot.let.uu.nl/zs2001/papersPlank/DualMaltese.pdf)

Vendina, T. (1994): Iz istorij ukrajinskoj lingvogeografiji. Problemi sučasnoj arealogji. Kijiv, Naukova dumka, 58–65.

Zdovc, P. (1972): Die Mundart des südöstlichen Jauntales in Kärnten: Lautlehre und Akzent der Mundart der "Poljanci". Wien, Kommissionsverlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Zorko, Z. (1998): Haloško narečje in druge dialektološke študije. Zora. Maribor, Slavistično društvo.

Zorko, Z. (2002): Podjanski govor Strojne na Koroškem, V: Jesenšek et al.: *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika*. Zora. Maribor, Slavistično društvo, 35–51.

Žolobov, O. (1998): Symbolik und historische Dynamik des slavischen Duals. Simvolika i istoričeskaja dinamika slavjanskogo dvojstvennogo čisla. *Beiträge zur Slavistik*. Frankfurt am Main, Peter Lang.